

JURNAL DE CĂRȚI... ȘI DIN CĂRȚI...

Mărioara CĂLUGĂRU¹

ABSTRACT: The article is a review of two books which relate memories, facts and events happened during the communist times in Romania. Even if the two books appeared at nine years difference they both have similar structure. The first one contains the testimonies of twenty-seven people, alphabetically listed by their subject while in the second one the testimonies are arranged by chapters and signed in the end.

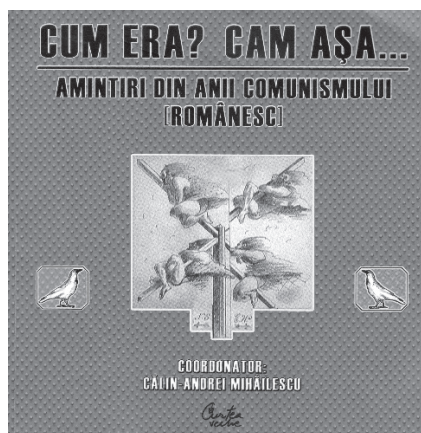
Both books contain real stories happened in our country, some in our area, during communism era, told unbiased, lucidly with the wisdom people gained on times.

KEYWORDS: facts, history, communism, eyewitness.

Pentru acest număr al revistei „Columna” am ales să prezint două cărți, una mai veche și alta mai nouă (recentă chiar) având aceeași temă și chiar aceiași protagoniști.

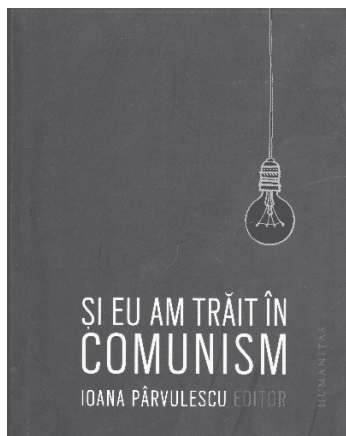
Este vorba de „Cum era? Cam așa... Amintiri din anii comunismului (românesc)” coordonator Călin Andrei Mihăilescu, apărută la editura Curtea veche în 2006 și cartea „Și eu am trăit în comunism” – Ioana Pârvulescu – editor, apărută la Humanitas în 2015.

Structura acestor cărți este asemănătoare. Prima cuprinde mărturisirile directe a 27 de scriitori sau oameni de cultura, mărturisiri ordonate alfabetic după subiect: de exemplu Ioana Pârvulescu are în sarcină litera D și contribuția ei se numește „Dicționarul navetei” (pagini spumoase despre experiența de profesor navetist în anii comunismului) sau traducătoarea Angela Cozea cu litera M își intitulează textul „Ministrul cubanez” relatând o experiență personală ca traducător la Ministerul de Externe.

¹ Profesor Limba și literatura română, Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău.

În cartea coordonată de Ioana Pârvulescu lucrurile se petrec altfel. Mărturisirile adunate sunt grupate pe capitole (de exemplu „La serviciu”, „Cozile”, „Medicale”, „Dar cu dragostea cum stați?”) și sunt semnate doar cu inițiale la final. Acest lucru obligă un exercițiu de lectură atentă pentru

că la început după fiecare fragment m-am dus la lista cu prezentarea autorilor pentru ca apoi să recunosc atât atmosfera cât și inițialele fără a mai consulta lista de final. În acest fel cartea acoperă patruzeci de ani de viață în comunism, relațiați din cele mai diverse unghiuri.

Ioana Pârvulescu în prefață afirmă: „Autorul acestui volum e colectiv: La fel și personajul său principal. Oameni de toate vârstele și profesiile din toată România, femei și bărbați [...]”. Cea mai tânără persoană din carte „este născută în 1981, are așadar 34 de ani” iar decana de vârstă, născută în 1923 a împlinit 92 de ani”. Diversitatea aceasta a mărturiilor face farmecul acestei cărți: de la cei care au trăit abdicarea forțată a regelui până la tinerii elevi și studenți care erau obligați să meargă în practica agricolă la începutul anului școlar pe ogoarele patriei.

„Ne-am mai dus la practică agricolă și într-a IX-a și a X-a dar la cules de struguri pe dealurile Buciumului, treabă ceva mai ușoară. Și în primii trei ani de medicină am servit câte două săptămâni pe la cules recolta de prin viile patriei, însă profii noștri, cinste lor, s-au străduit să obțină condiții mai bune de casă și masă. Nu se punea problema de chiulit de la așa ceva, amenințările erau foarte dure – se putea merge până la exmatriculare. Doar cu motivări medicale severe se putea scăpa, însă erau foarte puțini cei care apelau la așa ceva” (A.C.), pagina 255.

Dar să revedem mai atent ce surprind cele două cărți. Volumul coordonat de Călin – Andrei Mihăilescu se deschide cu o „tablă de materii” noțiuni specifice comunismului, care amintește de textele lui Caragiale: „ce aur din fontă, cravata de pionier, [...] fuste din tergal, penare de lemn [...], hârtie albastră de învelit caietele, păr pe moațe, fier de călcat cu cărbuni încinși [...], bentiță albă, regulamentară, uniforme școlare bleumarin cu guleraș alb [...], trening, bascheți, înbrăcămintea de la «pachet», pantofii de la «Guban», poșete «plic» pantaloni evazați, covoare «Răpirea

din serai» scrumiere în formă de pește, ghiuluri, tabouri cu sirene, marfă de contrabandă adusă de vaporeni întreprinzători...»

Cartea Ioanei Pârvulescu are la final un „Mic dicționar de termeni din comunism” (unii se regăsesc în manualul lui Florin Ioniță și Adrian Săvoiu pentru clasa a XII-a de la editura Art pag 99 între care se numără cu explicații pragmatice didactice:

„ADIDAȘI – picioare de porc cu copite, unicul lucru care se găsea uneori la măcelărie.

CEAȘCĂ – probabil după sonoritatea primei silabe lui Ceaușescu, i se spunea „Ceașcă”, „Nea Nicu” era un alt nume transparent sub care Ceaușescu apărea mai ales în bancuri.

LEANA, LENUȚA – nume folosit ironic se referea strict la Elena Ceaușescu. Uneori i se spune a „coana Leana”.

ȘOPÂRLA – aluzie politică strecurată într-un text inocent foarte gustată de ascultători.

UTC – Uniunea Tineretului Comunist: organizație politică de tineret a Partidului comunist. Orice pionier intra automat în clasa a IX-a în UTC. Să nu fii utecist era grav, însemna că ai făcut ceva foarte rău [...].”

Ceea ce deosebește cele două volume despre comunism, dincolo de maniera de organizare a mărturiilor, este faptul că în cel coordonat de Călin – Andrei Mihăilescu domină mărturiile scriitorilor și ale universitarilor Mihai Șora, Dumitru Radu Popa, Radu Petrescu, Geroghe Astaloș, Bodgan Ghiu, Mircea Horia Simionescu, Doina Jela, Liviu Papadima, Ioan Grosan, Andrei Codrescu, Șerban Foarță. În cel coordonat de Ioana Pârvulescu mărturiile sunt ordonate pe teme generale: „Orașul nostru iubit” (p. 27), „La muncă voluntară și patriotică” (p. 53), „Școală” (pagina 201), „Facultate” (p. 225) și aparțin unor persoane cu profesii diverse: medic stomatolog, medic de familie, însoțitor de bord la TAROM, arhitect, regizor de teatru, cercetător științific pe platforma de la Măgurele, electrician, fotograf, pensionar de CAP, matematician economist, ghid turistic etc.

Am descoperit cu plăcere și câteva notații ale unor persoane al căror destin s-a împletit cândva cu cel al Văii Troțușului. Astfel Vasile Arhip, născut în 1958 la Brașov, absolvent al Facultății de Matematică din București, a fost profesor la gimnaziu iar după 1989 la liceu în Brașov. Iată mărturisirea sa:

„FOCUL. La jumătatea anilor '80 eram profesor în satul Tărhăuși, Comuna Ghimeș, școală cu încălzire pe lemne doar că fără lemne. Era o iarnă cumplită. În ziua aceea termometrul arăta – 42 de grade. Oficial se

anunțaseră – 39 pentru că începând de la – 40 autoritățile ar fi fost obligate să ia măsuri. În clasă copiii îmbrăcați ca afară se chinuiau să scrie cu mânușile în mâini (unii aveau mânuși cu un deget). Tot timpul cât am predat mi-au ieșit aburi din gură. Însă pentru a doua zi mi-a venit o idee: i-am rugat pe elevi să aducă fiecare câte un singur lemn să facem focul în sobă. Au adus absolut toți! A fost unul din cele mai bune focuri de care îmi amintesc” (p. 208).

Tot legat de școală, o altă amintire a lui Vasile Arhip care se oprește asupra obligativității muncii „voluntare”:

„CU TOPORUL. Eram diriginte la clasa a V-a la o școală din Comănești, într-o zonă în care mai mulți copii proveneau din familii de rromi. Ne anunțaseră de la inspectorat că în duminica Paștelui trebuie să ieșim cu toții la muncă voluntară, la măturat străzile. Cum în ziua respectivă nimeni nu a răspuns chemării, directoarea m-a trimis însoțit de doi băieți dintr-a zecea, care cunoșteau locurile, să strâng lumea. Cei mai mulți elevi locuiau la periferia orașelului [...] Trebuie să spun că aveam în clasă copii rromi de tot felul, și foarte buni și foarte îngrijiți și foarte slabi la carte și complet neîngrijiți, ca în orice clasă de altfel. Am pornit deci să-i anunț din nou pe toți că sunt așteptați la școală. N-a venit nimeni, iar una dintre mame m-a prevenit că dacă nu plec scoate toporul. Măturatul a trebuit să se amâne din lipsă de combatanți” (p.57).

Și o consemnare despre închisoarea de la Târgul Ocna a Anei Bodea, născută în 1943 la Slănic Moldova, profesoară de limba română, care își amintește din anii de liceu:

„Oameni în haine vărgate. De multe ori nu mergea apa la cișmeaua din curtea internatului. Aduceam apă de la o cișmea care-și avea izvorul într-o stâncă pe malul Trotușului. O aduceam într-o *saca*, un cărucior cu două roți în care așezam două butoaie. Căruciorul îl trăgeam noi, fetele câte patru.

Întâlneam în drumul nostrum un șir de oameni îmbrăcați în haine vărgate, cu chipuri triste, doar niște umbre. Am înțeles mai târziu că erau deținuți politici, printre ei fiind nume cunoscute. Munceau în Salină. Ni se spunea despre ei că erau «dușmanii poporului».”

Ambele cărți cuprind mărturii cutremurătoare despre anii comunismului și reprezintă o extraordinară filă de istorie povestită fără ură și părtinire ci doar cu luciditatea pe care oamenii au căpătat-o în timp. Pentru noi, ca profesori pot fie excelente materiale didactice în discuțiile noastre cu elevii pe care trebuie să-i responsabilizăm, pornind de la un citat celebru „Un popor care nu-și cunoaște istoria este condamnat să o repete”. (Georges Santayana)